

PM 2005 RVIII (Dnr 301-2757/2005)

Remiss av Hygien och redlighet i livsmedelshanteringen (SOU 2005:44)

Remiss från Jordbruksdepartementet

Remisstid 22 september 2005

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen "Hygien och redlighet i livsmedelshanteringen" (SOU 2005:44) översänds och återopas denna promemoria.
2. Protokollat i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Viviann Gunnarsson anför följande.

Ärendet

Jordbruksdepartementet har remitterat "Hygien och redlighet i livsmedelshanteringen" (SOU 2005:44) till Stockholms stad för yttrande. Sammanfattning i *bilaga*.

Regeringen beslutade 28 oktober 2004 att tillkalla en utredare med uppdrag att utreda olika metoder för att informera konsumenter om resultaten från livsmedelskontrollen. Om ett system för information blir aktuellt ska utredningen också ge förslag på hur ett informationssystem riktat till konsumenter bör utformas. Syfte är också att förbättra livsmedelshanteringen och egenkontrollen inom livsmedels- och restaurangnäringarna.

Idag finns inget gemensamt nationellt system för att offentliggöra resultat från livsmedelskontroller. Varje tillsynsmyndighet väljer själv om och hur resultatet från livsmedelskontroller offentliggörs.

Utredningens förslag går ut på att offentliggöra tillsynsmyndighetens kontrollresultat för konsumenten på ett enkelt sätt genom att bl.a. fästa symboler, s.k. smiley's i anslutning till entréer på restauranger och butiker. Detta förutsätter i sin tur att tillsynen bedrivs regelbundet minst en gång om året och på ett likvärdigt sätt över hela landet.

Systemet medför ett utökat behov av tillsynsresurser. Förutom ett ökat behov av reguljär tillsyn medför det också ett utökat tillsynsbehov i form av de beställda extra offentliga kontroller som en verksamhet kan begära om en ordinarie tillsyn visat på brister. För att kunna införa systemet krävs att myndigheterna kan få full kostnadstäckning av vilket följer att bestämmelserna kan träda i kraft tidigast 1 januari 2007.

Remisser

Inom staden har ärendet remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, konsumentnämnden, Stockholms Näringslivskontor AB och Stockholm Visitors Board AB.

Stadsledningskontoret anser att det förslag om offentliggörande av inspektionsrapporter som kommer till uttryck i rubricerade skrivelse är mycket resurskrävande. Skrivelsen föreslår vidare att systemet ska finansieras genom att inspektionsverksamheten ges möj-

lighet att debitera tillsynsavgifter som är helt kostnadstäckande. Stadsledningskontoret ställer sig frågande till vilken acceptans som finns för kraftigt höjda tillsynsavgifter från branschens sida.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att förslaget är bra då konsumenter och andra intressenter på ett enklare sätt än idag kommer att kunna få information om hur livsmedelsföretag och myndigheter uppfyller de krav som lagstiftningen ställer. Förslaget kan bidra till att minska problemet med det stora antal matförgiftningar som uppkommer på grund av bl.a. brister i livsmedelshanteringen hos livsmedelsföretagen.

Konsumentnämnden anser att förslaget om att offentliggöra resultat från livsmedelskontroller är positivt för konsumenten. Nämnden anser också att det krävs ytterligare ändringar i lagstiftningen för att tydliggöra samhällets krav på säkra och redliga livsmedel till konsumenten. Sådana ändringar är t.ex. krav på kompetens (körkort) för att få driva livsmedelsföretag, tillräckliga och avskräckande sanktioner (böter) och avgifter för livsmedelskontroll som bygger på livsmedelsföretagarnas förmåga att följa lagstiftningen.

Med anledning av den korta remisstiden har *Stockholms Näringslivskontor AB* endast inkommit med kontorsutlåtande. Näringslivskontoret har förutom vissa kommentarer inget att erinra mot förslaget.

Stockholm Visitors Board AB avstår från att svara på remissen.

Mina synpunkter

Livsmedelssäkerheten är en mycket viktig fråga för människors hälsa. Problemet med antalet matförgiftningsfall som uppkommer på grund av brister i livsmedelshanteringen hos livsmedelsföretagen är stort och måste tas på största allvar. Stockholms stad ställer sig positiv till att regeringen nu föreslår ett märkningssystem som innebär att konsumenterna på ett enklare sätt än idag kommer att kunna få information om hur livsmedelsföretag och myndigheter uppfyller de krav som lagstiftningen ställer.

En grundläggande förutsättning för säker produktion och hantering av livsmedel är relevant kunskap och kompetens hos företagen. Den livsmedelshygieniska kompetensen hos livsmedelsföretagarna är i många fall undermålig. Jag anser därför också att krav på kompetensbevis bör införas för att ytterligare bidra till minskning av antalet matförgiftningar. Jag anser dessutom att Livsmedelsverket bör ta fram underlag för kontrollrapporter som ska användas för att det ska bli en likvärdig bedömning över hela landet såsom de tar fram underlag för den databaserade inspektionsrapporten.

Det finns ett särskilt storstadsperspektiv på frågan. Stockholm har den största andelen platser i Sverige som bereder och saluför livsmedel och det är därför viktigt att tillsynsverksamheten är utbredd och effektiv och det är också viktigt att stockholmarna får möjlighet att ta del av tillsynsresultaten. Staden lever inte idag upp till Livsmedelsverkets norm avseende tillsynen trots tillskott till miljö- och hälsoskyddsnämndens budget under hela mandatperioden. Parallellt med förslagen i detta betänkande om offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen i landet som helhet pågår lokalt i Stockholm förberedelser för att möjliggöra publicering på miljöförvaltningens hemsida av restauranger som godkänts vid datorbaserad inspektion. Betänkandet skiljer sig från Stockholms informationsmodell genom att fler objektskategorier omfattas, att tillsynsobjekt med såväl positiva som negativa inspektionsresultat ingår samt att publiceringen blir förankrad i lagstiftningen. Stockholms modell genomförs som beslutat och får utvecklas vidare om beslut tas i enlighet med utredningens förslag. Jag vill poängtera att ett nytt system måste få legitimitet genom att informationen upplevs som trovärdig över tid. Samman-

taget hoppas jag att dessa verktyg kommer att bidra till att livsmedelssäkerheten i Stockholm och resten av landet kommer att förbättras.

Under innevarande mandatperiod har majoriteten utökat stadens budget för livsmedelstillsyn för att uppnå Livsmedelsverkets norm om en inspektion per verksamhet och år. Denna inriktning fortsätter, samtidigt som verksamheten effektiviserats med olika former av rutinförbättringar. Det är speciellt angeläget med tanke på att stadens tillsynsmyndighet kan få ökade kostnader utifrån de förslag som finns i utredningen.

Om förslagen i den statliga utredningen "Avgiftsfinansierad livsmedels-, djurskydds- och foderkontroll (SOU 2005:20)" går igenom och livsmedelskontrollen helt finansieras genom avgifter av verksamhetsutövaren kommer anslagsfinansieringen gradvis att minska efter år 2007. Detta kommer att ge ytterligare incitament i livsmedelshanterande företag att utveckla sin egenkontroll och därmed hålla sina kostnader nere och sin kvalitet uppe.

Det är viktigt att övergångsperioden mellan skattefinansierad och avgiftsfinansierad kontroll blir så kort som möjligt och att staten måste bistå kommunerna ekonomiskt under den perioden.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen "Hygien och redlighet i livsmedelshanteringen" (SOU 2005:44) översänds och återopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 15 september 2005

VIVIANN GUNNARSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Borttaget: ¶

Formaterat: Teckensnitt:14 pt

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) och *Lotta Edholm* (fp) enligt följande.

Det är rimligt att ställa höga krav på livsmedelshanteringen. Det bör dock samtidigt understrykas att Stadsledningskontorets synpunkter om den ökade bördan av tillsynsavgifter måste tas på allvar. Om avgifterna för att hålla kontrollerna igång blir för betungande riskerar även den hygieniska hanteringen av livsmedel att upphöra.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av *Ewa Samuelsson* (kd) enligt följande.

Det är nödvändigt att livsmedelshanteringen håller hög standard. Kristdemokraterna föreslog redan förra mandatperioden att införa ett livsmedelskörkort som en åtgärd till en bättre livsmedelsmiljö. Det är positivt att denna fråga tas på allvar och det är bra att staden nu agerar för en förbättring som ställer högre krav på kompetensen hos dem som hanterar livsmedel. Det är dock viktigt att det system för kontroll och uppföljning som används blir tillförlitligt, effektivt och uppdaterat.

Formaterat: Teckensnitt:10 pt

Formaterat: Teckensnitt:10 pt

Formaterat: Teckensnitt:10 pt

Borttaget: ¶

ÄRENDET

Jordbruksdepartementet har remitterat rubricerade ärende till Stockholms stad för yttrande.

Regeringen beslutade 28 oktober 2004 att tillkalla en utredare med uppdrag att utreda olika metoder för att informera konsumenter om resultaten från livsmedelskontrollen. Om ett system för information blir aktuellt ska utredningen också ge förslag på hur ett informationssystem riktat till konsumenter bör utformas. Syfte är också att förbättra livsmedelshanteringen och egenkontrollen inom livsmedels- och restaurangnäringarna.

REMISSER

Inom staden har ärendet remitterats till miljö- och hälsoskyddsnämnden, konsumentnämnden, Stockholms Näringslivskontor AB och Stockholm Visitors Board AB.

Stockholm Visitors Board AB avstår från att svara på remissen.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 31 augusti 2005 var i huvudsak av följande lydelse.

Stadsledningskontoret har tagit del av utredningen och övriga remissinstansers svar. Med anledning av att övriga remissinstanser har expertkunskaper inom området avstår stadsledningskontoret från att avge detaljerade synpunkter på förslaget men vill anföra följande.

Det förslag om offentliggörande av inspektionsrapporter som kommer till uttryck i rubricerade skrivelse är mycket resurskrävande. Inom staden finns ett mycket stort antal verksamheter som hanterar livsmedel och stadens tillsynsmyndighet arbetar aktivt för att effektivisera inspektionsarbetet. Trots det har miljö- och hälsoskyddsnämnden svårt att närma sig livsmedelsverkets rekommendation där varje verksamhet ska få minst en inspektion per år. Förslaget kräver kontinuerligt minst en inspektion per år förutom de extra offentliga kontroller som kan beställas av verksamhetsutövare. Till detta kommer en stor administrativ apparat för offentliggörande av tillsynsresultaten.

Skrivelsen föreslår vidare att systemet ska finansieras genom att inspektionsverksamheten ges möjlighet att debitera tillsynsavgifter som är helt kostnadstäckande. Stadsledningskontoret ställer sig frågande till vilken acceptans som finns för kraftigt höjda tillsynsavgifter från branschens sida. Stadsledningskontoret är också av den åsikten att även tillsynsmyndigheten kan ha svårigheter att debitera alla kostnader då tillsyn traditionellt, till stor del har bedrivits med skattemedel. Av detta följer att systemet åtminstone under en övergångsperiod kommer att bedrivas med skattemedel. Stadsledningskontoret ställer sig med anledning av ovanstående frågande till om nyttan för konsumenterna överstiger kostnaderna för att genomföra intentionerna i skrivelsen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade den 30 augusti 2005 att i huvudsak tillstyrka förslagen i betänkandet samt att betona vikten av att förslagen i betänkandet samordnas med den aktuella avgiftsutredningen, SOU 2005:52.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten *Rolf Brattström* (v), *Jan Valeskog* (s), *Reine Meyer-Strömberg* (s), *Per Aldeborg* (s) och *Gunnar Björkman* (s) samt tjänstgörande ersättaren *Mervi Mäkinen Andersson* (s) enligt följande.

Syftet med att använda sig av Smileys är gott; Livsmedelsinspektören ska klistra en glad, ledsen eller mitternellan gubbe på dörren till butiken som en information till kunden om tillståndet i butiken.

För att systemet ska uppnå sitt syfte, att informera kunder om butikens säkerhetsnivå, måste bedömningarna vara likvärdiga över landet och mellan och inom kommuner. Tillsynsfrekvensen bör även den vara likvärdig. Utan likvärdighet är det risk för att systemet snedvrider konkurrensen på ett sätt som ingen har tänkt sig. Danmark har infört systemet med Smileys, det är inte problemfritt där men man har ändå grundförutsättningarna – en förstatligad, enhetlig, regionaliserad tillsyn.

Förvaltningen arbetar med förberedelser för att via sin hemsida kunna informera kunder om godkända restauranger. Den frågan brottas nu stadens jurister med. Lagfrågor om vad som är sekretess och regler om datapersonregister är inte lösta. Det är dom inte i Smileyutredningen heller. Stockholm har säkert större förutsättningar att få likvärdiga bedömningar av restauranger inom sitt område än vad Smileysystemet skulle ha på butiker på riksnivå.

Livsmedelsverket har en koordinerande roll och försöker att få livsmedelslagen tillämpad likvärdigt i alla landets kommuner. Men Livsmedelsverket bestämmer inte utan kan endast be kommunerna att agera enligt vad Livsmedelsverket rekommenderar. Idag är det stor skillnad på kompetens, tillsynsfrekvens och ambition mellan kommunerna. Man kan inte införa Smileys innan man har rimlig likvärdighet.

Förvaltningen pekar på risker med förslaget att ett företag ska kunna beställa inspektioner. Det kan leda till att myndigheten inte kan styra sina resurser och att den riskbaserade tillsynen försämras. Risken är särskilt stor i många mindre kommuner.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 15 augusti 2005 var i huvudsak av följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på förslaget då konsumenter och andra intressenter på ett enklare sätt än idag kommer att kunna få information om hur livsmedelsföretag och myndigheter uppfyller de krav som lagstiftningen ställer. Förslaget kan bidra till att minska problemet med det stora antal matförgiftningar som uppkommer på grund av bl.a. brister i livsmedelshanteringen hos livsmedelsföretagen.

En grundläggande förutsättning för säker produktion och hantering av livsmedel är relevant kunskap och kompetens hos företagen. Den livsmedelshygieniska kompetensen hos livsmedelsföretagarna är i många fall undermålig. Förvaltningen anser därför också att krav på kompetensbevis bör införas för att ytterligare bidra till minskning av antalet matförgiftningar.

Förvaltningen anser dessutom att Livsmedelsverket bör ta fram underlag för kontrollrapporter som ska användas för att det ska bli en likvärdig bedömning över hela landet likväl som de tar fram underlag för den databaserade inspektionsrapporten.

Framtagning och tryckning av de dekalerna med symboler som ska användas bör också kunna samordnas av Livsmedelsverket. Central upphandling av en stor mängd dekalerna bör kunna bidra till lägre kostnad.

Förvaltningen saknar en analys av förslagets konsekvenser i sekretesslagshänseende eftersom i tillsynsmyndighetens kontrollrapporter förekommer uppgifter som omfattas av absolut sekretess samt uppgifter där personuppgiftslagen (PUL) är tillämplig.

Företag har enligt förslaget rätt att beställa inspektioner. Genom detta kan utifrån tillsynsmyndighetens totala resurser förutses en konflikt mellan å ena sidan företagsbeställd tillsynsverksamhet där det enskilda företaget står i fokus och å andra sidan myndighetsinitierad riskbaserad tillsynsverksamhet där livsmedelssäkerhet för hela konsumentpopulationen står i fokus. Andelen planlagd tillsynsverksamhet blir avhängig hur stor andel av tillsynsresurserna som för stunden ska tas i anspråk för beställd tillsyn. För att till viss del kompensera för den förutsebara minskningen av myndighetsinitierad riskbaserad tillsynsverksamhet är det angeläget att de avgiftsregler som följer av avgiftsutredningen – SOU 2005:52 – synkroniseras tidsmässigt med smiley-reglerna samt att avgiftssättningen för beställningsinspektioner blir relevant.

Konsumentnämnden beslutade den 30 augusti 2005 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten *Sofia Arkelsten* (m) anmälde förslag (m), i vilket (fp) instämde, och yrkade bifall till förslaget att som yttrande på motionen anföras:

Hygien och redlighet i livsmedelshanteringen är en grundförutsättning. Livsmedelslagen reglerar situationer då brister eller överträdelser inträffar. Det är inte nödvändigt med en märkning som enbart visar att den som saluför livsmedel följer lagen.

Om utredningen får som den vill står vi inför ett kostsamt systemskifte eftersom det krävs att hela landets tillsynsmyndigheter arbetar på samma sätt och med samma modeller för att undvika godtycke i bedömningarna. Och allt detta för ett märkningssystem som enbart visar att lagen följs.

Konsumentförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 19 augusti 2005 var i huvudsak av följande lydelse.

Konsumentförvaltningen anser att förslaget om att offentliggöra resultat från livsmedelskontroller är positivt för konsumenten.

Offentliggörande av resultat från livsmedelskontroller ser förvaltningen som ett komplement till nuvarande lagstiftning. Det krävs också ytterligare ändringar i lagstiftningen för att tydliggöra samhällets krav på säkra och redliga livsmedel till konsumenten. Sådana ändringar är t.ex. krav på kompetens (körkort) för att få driva livsmedelsföretag, tillräckliga och avskräckande sanktioner (böter) och avgifter för livsmedelskontroll som bygger på livsmedelsföretagarnas förmåga att följa lagstiftningen.

Förvaltningen menar att kontroller och offentliggörande av resultat ska ske på likvärdigt sätt i samliga led i livsmedelskedjan.

Stockholms Näringslivskontor AB:s tjänsteutlåtande är i huvudsak av följande lydelse.

Näringslivskontoret har förutom vissa kommentarer ingen erinran mot kommitténs förslag

Kontoret ser positivt på förslaget då konsumenter och andra intressenter på ett enklare sätt än idag kommer att kunna få information om hur livsmedelsföretag och myndigheter uppfyller de krav som lagstiftningen ställer.

Vissa företag och främst grossister till livsmedelsbranschen, som inte verkar mot slutkonsument och inte bara verkar på en lokal marknad, kan med förslaget åläggas differentierade kostnader beroende på hur livsmedelskontrollen är dimensionerad och organiserad. Det är därför viktigt att man ser över hur detta ska ske, så alla företag behandlas lika oberoende av vart man är lokaliserad.

Det finns förslag om att namn på livsmedelsföretag och kontrollresultat utan samtycke skall kunna publiceras på Internet. Det är därför viktigt att rättsäkerheten för det enskilda företaget är klarlagt eftersom denna kan lida ekonomisk skada vid eventuell felaktig hantering.